

Nr 230.

Godkänd av första kammaren den 28 maj 1919.

Godkänd av andra kammaren den 28 maj 1919.

Riksdagens skrivelse till Konungen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående räntefria studielån.

(Statsutskottets utlåtande nr 80 och memorial nr 99.)

Till Konungen.

I den till riksdagen avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under år 1920 har Eders Kungl. Maj:t i punkt 224 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på proposition angående räntefria studielån beräkna för ändamålet på extra stat för år 1920 ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Sedermera har Eders Kungl. Maj:t i en den 11 mars 1919 till riksdagen avlåten proposition (nr 334), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att *dels* till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag ävensom till bestridande av vissa med låneverksamheten förbundna kostnader på extra stat för år 1920 bevilja ett reservationsanslag av 150,000 kronor,

dels medgiva, att av det till dylika lån på extra stat för år 1919 anvisade reservationsanslaget av 100,000 kronor må bestridas jämväl de motsvarande kostnader, som för låneverksamheten under sistsagda år kunna uppstå,

dels bemyndiga Eders Kungl. Maj:t att för utdelning av ifrågavarande lån utfärda reglemente i huvudsaklig enlighet med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet framlagts,

dels ock medgiva, att kostnaderna för den nämnd, som må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, må gäldas av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Eders Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning åsyftar i huvudsak dels att erhålla riksdagens godkännande av vissa huvudgrunder för användningen av det reservationsanslag å 100,000 kronor, som 1918 års lagtima riksdag på extra stat för år 1919 beviljat till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag, dels ock att utverka, att anslag för enahanda ändamål måtte beviljas jämväl för år 1920.

De huvudgrunder, i avseende å vilka riksdagens yttrande ansetts erforderligt, avse lånebeloppens storlek, tiden för studielåns åtnjutande och återbetalningsskyldigheten.

En fastställd maximigräns för lånebeloppens storlek har departementschefen icke ansett böra bestämmas, utan borde den lånebeviljande myndigheten i förevarande fall hava fria händer. Man torde kunna förutsätta, säger departementschefen, att denna myndighet vid bestämmande av lånebeloppens storlek tillser, att, i den mån anslaget därtill lämnar tillgång, varje av studielån förtjänt sökande tilldelas ett efter studiernas eller utbildningens beskaffenhet, vederbörandes ekonomi och omständigheterna i övrigt omsorgsfullt avvägt belopp. Enligt riksdagens mening bör i förevarande hänseende såsom en huvudsynpunkt iakttagas, att det beviljade lånet ej skall avse att täcka samtliga de kostnader, som erfordras för låntagarens utbildning, utan att detsamma snarare skall vara att betrakta som en, om ock väsentlig hjälp för vederbörande, en hjälp, som uppenbarligen bör egga honom att genom eget arbete eller på annat sätt söka förvärva de ytterligare medel, som kunna erfordras för fullbordandet av hans studier. Om en dylik uppfattning enligt riksdagens mening bör i regel vara den förhärskande, anser dock riksdagen, att, då särskilda omständigheter föreligga, t. ex. i fall av en synnerlig väl vitsordad begåvning eller då för lånesökanden andra hjälpkällor fullkomligt saknas, det av statsmedel ifrågasatta studielånet må kunna utgå med belopp, som huvudsakligen täcker utbildningskostnaderna. Även om riksdagen sålunda lika med departementschefen icke anser en maximigräns lämpligen böra uppställas, finner riksdagen dock ändamålsenligt, att i regel ett belopp av 1,500 kronor betraktades såsom maximum, därmed dock icke uteslutet, att i undantagsfall, då särskilda omständigheter härför tala, lånet bör kunna överstiga detta belopp.

Vad angår återbetalningsskyldigheten, innebär förslaget följande. Sedan låntagaren avslutat sin utbildning, skulle han genom årlig amortering återbetala de erhållna studielånen. Tiden för amorteringens början och storleken av de årliga avbetalningarna skulle bestämmas av Eders Kungl. Maj:t, sedan den läneutdelande myndigheten i sådant hänseende avgivit förslag; dock skulle lånen vara i sin helhet återbetalda senast inom utgången av tionde året efter det kalenderår, då studielån senast utdelades, där icke Eders Kungl. Maj:t på därom gjord särskild framställning funne skäligt ytterligare förlänga amorteringstiden. Därest låntagare icke ordentligt fullgjorde sin återbetalningsskyldighet, skulle han inom sex månader efter uppsägning inbetala hela den återstående lånesumman, såvida icke Eders Kungl. Maj:t på särskild ansökan prövade skäligt häri medgiva lättnad. Doge låntagare, innan studielånen blivit till fullo återbetalda, skulle Eders Kungl. Maj:t bestämma, huru i varje särskilt fall med lånens indrivande skulle förfaras. Då särskilt ömmande omständigheter vore för handen, skulle den avlidnes sterbhusdelägare på därom hos Eders Kungl. Maj:t gjord framställning kunna helt eller delvis befrias från skyldighet att återbetala lånesumman.

Riksdagen har icke funnit anledning till erinran mot vad som sålunda föreslagits i fråga om återbetalningsskyldigheten. I samband härmed har riksdagen haft uppmärksamheten fästad därå, huruvida icke under återbetalningstiden låntagaren även bör vidkännas skyldighet att gälda viss ränta å det för honom återstående lånebeloppet. Det kan enligt riksdagens mening icke anses innebära en mot studielåneinstitutets karaktär stridande uppfattning, att, då låntagaren avslutat sin utbildning och kan antagas hava erhållit en ställning, som giver honom möjlighet att återbetala lånen, han även vidkännes den relativt obetydliga utgift, som en räntebetalning medför. På samma gång därigenom av låntagaren gives en kompensation för den av honom åtnjutna förmånen att hava under studietiden räntefritt åtnjutit lånunderstöden, är en sådan anordning vidare ägnad att sporra vederbörande till att snarast möjligt inbetala de erhållna beloppen. Riksdagen anser därför, att lånen böra, så länge låntagarens utbildning varar, ävensom någon tid efter utbildningens avslutande, löpa räntefritt, men att från och med tredje året efter det kalenderår, då sista lånet erhöles, låntagaren bör å lånebeloppen gälda ränta, vilken bör bestämmas till en siffra, som sammanfaller med sparbankernas gällande inlåningsränta.

Beträffande statsanslagets belopp för år 1920 har detsamma av riksdagen bestämts till det av Eders Kungl. Maj:t föreslagna eller 150,000 kronor.

Beloppet är av Eders Kungl. Maj:t föreslaget till uppförande under åttonde huvudtiteln, således som verklig utgift. Utgiften torde dock närmast vara att betrakta såsom utgift för kapitalökning och synes densamma också för framtiden böra i riksstat och rikshuvudbok så behandlas. Då emellertid *dels* i det föreslagna anslaget ingår visst belopp, beräknat för bestridande av förvaltningskostnader, vilken sistnämnda utgift icke är en utgift för kapitalökning och således bör från anslaget i övrigt avskiljas, *dels ock* en närmare utredning angående sättet för bokföringen av ifrågavarande medel hos statskontoret och postsparbanken torde vara erforderlig, innan beslut fattas om anslagets upptagande såsom kapitalökningsutgift, har riksdagen icke för närvarande velat fatta ett sådant beslut, men förväntar riksdagen, att de synpunkter, som nu framhållits, varda vid förslag i ämnet till nästkommande riksdag av Eders Kungl. Maj:t iakttagna.

Riksdagen har

dels till räntefria lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter av skilda slag ävensom till bestridande av vissa med låneverksamheten förbundna kostnader på extra stat för år 1920 beviljat ett reservationsanslag av 150,000 kronor,

dels medgivit, att av det till dylika lån på extra stat för år 1919 anvisade reservationsanslaget av 100,000 kronor må bestridas jämväl de motsvarande kostnader, som för låneverksamheten under sistsagda år kunna uppstå,

dels bemyndigat Eders Kungl. Maj:t att för utdelning av ifrågavarande lån utfärda reglemente i huvudsaklig enlighet med de grunder, som av departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden den 11 mars 1919 framlagts, med iakttagande dock av de jämkningar och tillägg, som av riksdagen här ovan angivits,

dels ock medgivit, att kostnaderna för den nämnd, som må komma att handlägga ärenden rörande omförmälda lån, må gäldas av det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Stockholm den 28 maj 1919.

Med undersätlig vördnad.